

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi tähelepanekud ja soovitused üleriigilise planeeringu "Eesti 2050" seletuskirja eelnõu ning selle lisade ning mõjude hindamise aruande kohta

Viide	Senine tekst	Tähelepanek, soovitus, sõnastusettepanek
Seletuskirja eelnõu		
Sissejuhatus		
Lk 4	Planeeringulahenduse põhijoonte selgitamiseks on kasutatud illustreerivaid skeemkaarte, mis on üldistava iseloomuga ega ole kohapõhised.	Kuigi joonised on üldistava ja mittesiduva iseloomuga, on need siiski kohapõhise väljendusega. Soovitame kaaluda siin mõnd muud sõnastust, nt "planeeringulahenduse põhijoonte selgitamiseks on kasutatud illustreerivaid skeemkaarte, mis on üldistava iseloomuga ega väljenda täpset ruumilist vaadet ja detailseid asukohavalikuid".
2.2 Maahõivehierarhia uute tehisalade vähendamiseks		
Lk 7	Ruumilises arengus vähendatakse loodusliku maa tehiskasutusse võtmist.	Ettepanek täiendada sarnaselt ptk 3.2 lauset järgnevalt „Ruumilises arengus vähendatakse loodusliku maa ja toimivate ökosüsteemide tehiskasutusse võtmist“. Sõna „looduslik maa“ tähendus on ebaselge ja seda võib mõista liiga kitsalt. Loodusliku maa alla peaks mahtuma ka heas seisundis mullaga maa, sh põllumajandusmaa, mida haritakse.
Lk 8 ja lk 10 Skeem 2	minimeeritakse või välditakse väärtusliku põllumajandusmaa, pärandniitude, väärtuslike püsirohumaade ja heas seisundis metsa kasutust	Punktis 2.2.3 ja joonisel 5 palume maahõive hierarhia põhimõtte sõnastada ümber viisil, et muude keskkonnasõbralikumate maakasutusviiside ammendumisel otsitakse esmalt võimalusi ökoloogiliselt heas seisundis väärtusliku põllumajandus- või metsamaa kasutuse vältimiseks ja alles seejärel selle minimeerimiseks. Praeguses sõnastuses on esmalt mainitud vastava maakasutuse minimeerimist ja seejärel vältimist, mis võib olla liiga ebamäärane või eksitav.
Lk 10 Skeem 2	„muldade katmist“, „heas seisus looduslikele maale“	Soovitame kasutada ainususe vormi: „mulla katmist“ ja „heas seisus looduslikule maale“.
Lk 13 Skeem 5	Põllumassiivide liigendamine roheribadega elurikkuse tagamiseks, väärtuslike põllumajandusmaade kasutuses hoidmine.	Looduse taastamise kava ei keskendu üksnes roheribadele, see on oluliselt laiem. Soovitame sõnastust: „Põllumajandusmaa mitmekesine kasutamine elurikkuse tagamiseks, väärtuslike põllumajandusmaade kasutuses hoidmine.“
Lk 13 Skeem 5	„pruunala“	Soovitame läbivalt kasutada mõistet „unarala“.

III. Planeerimispehimõtted		
3.2 Kliimamuutused ja -mõjud kui ruumiotsuste lähtekoht		
Lk 18	„Kliimakindluse alustalana väärtustatakse loodusalasid ja toimivaid ökosüsteeme, neid vajadusel taastades.“.	Palume asendada sõnastusega: „Kliimakindluse alustalana väärtustatakse looduslikku maad ja toimivaid ökosüsteeme, neid vajadusel taastades.“, kuna see annab täpsemalt edasi, milliseid alasid soovitakse hoida. Teksti lugedes peab olema mõistetav, et nende alade hulka kuulub ka põllumajandusmaa, mida haritakse.
Lk 18 3.2.1.2	„loodusliku maa tehisalaks muutmist välditakse või kompenseeritakse“	Palume täiendada: „loodusliku maa ja toimivate ökosüsteemide tehisalaks muutmist välditakse või kompenseeritakse“. Ka siin peab olema arusaadav, et nende alade hulka loetakse ka põllumajandusmaa, mida haritakse.
Lk 18 3.2.1.4 3.2.1.6	„muldade“	Soovitame kasutada dokumendis läbivalt ainuse vormi „mulla“.
Lk 21 3.2.2.4		Palume lisada heas seisundis muld kui looduspõhine lahendus (nt mulla püsivalt taimedega kaetult hoidmine, mullatihest ära hoida aitavate praktikate rakendamine ja linnamulla soolsuse vähendamine jm), mitmerindelise haljastuse säilimise tagamine ja rajamine, niidualade ja looduslähedaste haljasalade rajamine, märgalade, vihmapeenarde ja muude sademeveelahenduste rajamine, multifunktsionaalsete rohealade loomine jm.
3.3 Tugevatel keskustel põhinev asustus		
Lk 22-23 3.3.1		Soovitame veelkord täiendavalt kaaluda ettevõtluskeskkonna (suuremahulised ettevõtlus- ja tööstusalad) investeringute prioriseerimist eelistatud asukohana piirkondlikesse ja regionaalsetesse keskustesse või nende vahetusse lähedusse, kus on olemas suurem potentsiaal vajaliku tööjõu ja mitmekülgsemate töövõimaluste tagamiseks. Need oleksid piirkondliku arengu vaatest ratsionaalsed ruumiotsused ning üleriigilises planeeringus (<i>edaspidi</i> ÜRP) olulised rõhuasetused, mis ei välistaks ettevõtlusalade arendamist sugugi ka muudes otstarbekates piirkondades.
Lk 28 3.3.4.1	Põhihariduses tagatakse I ja II kooliastmes kodulähedane õpe ja III kooliastmes õpe vähemalt omavalitsuse suuremates keskustes. Üld- ja kutsekeskhariduse omandamiseks tagab riik õppekoha igale põhikoolilõpetajale.	Osutades oma varasemale märkusele punkti 3.3.4.1 kohta oleme jätkuvalt seisukohal, et lisaks põhihariduse ruumilise kättesaadavuse pehimõtete väljatoomisele on oluline tagada põhikooli lõpetajatele üld- ja kutsekeskhariduse omandamise võimalused igas maakonnas. Vastav pehimõte on kooskõlas ka kehtiva haridusvaldkonna arengukavaga. Leiame, et gümnaasiumite ja kutsehariduskeskuste ruumilise arengu suunamise aluseks olevad

		põhimõtted peavad olema selgelt sätestatud ka pikema ajalise perspektiiviga üleriigilises planeeringus. Ainult nii on võimalik tagada, et kohalikud kogukonnad kui ka ettevõtjad oma pikemaajaliste tegevus- ja arenguplaanide seadmisel teaksid sellega arvestada ning kodupiirkonna haridusvõimaluste osas püsiks pikemaajalisem kindlustunne.
		Tervikuna vajab planeeringu seletuskirjas või elluviimiskavas täpsustamist, kuidas toimepiirkondade arengut sisuliselt juhitakse ja suunatakse ning kuidas riik toetab omavalitsuste jt piirkondliku arendustegevuste osapoolte koostööd toimepiirkondades. Ühtlasi võiks ÜRP-s tuua välja ka toetavad suunised, kuidas funktsionaalsete toimepiirkondade põhist lähenemist strateegilisel planeerimisel ja meetmete rakendamisel tõhusamalt juurutada.
3.4 Elurikkad kompaktsed asulad		
Lk 32 3.4.2.5	arvestatakse, et elurikkus on sageli vältimatult seotud ringmajandusega: kohapealsed materjalid – muld viia materjalide alt ära väljakujunenud elupaikade alla koos samblike, seente ja putukatega. (muld, kivid, lamapuit, vanad katendid jms).	Sõnapaari „kohapealsed materjalid“ võiks kustutada, kuna muld ei ole materjal. Lisada „orgaanilise aine ringluse soodustamine linna rohealade majandamisel kvaliteetse ja elurikka erinevat tüüpi komposti (lehekompost, hakkepuidu kompost jm) ja multši kasutamise suurendamine linna rohealadel. Turbasubstraadi kasutamise vähendamine.“
3.6 Rohevõrgustik ja väärtuslikud maastikud kvaliteetse elukeskkonna osana		
Lk 37 3.6.3.2	Välditakse väärtuslike põllumajandusmaade ulatuslikku killustamist ehitustegevuse või muude püsivalt maad muutvate tegevuste poolt.	Juhtisime juba eelnevas kirjas tähelepanu, et jääb ebaselgeks, milline ulatus või tähendus saab olla „ <u>ulatuslikul</u> killustamisel“. Meile on kohalike omavalitsuste poolt juba planeeringute puhul rõhutatud, et mõiste „ulatuslik“ on õiguslikult sisustamata. Teeme ettepaneku sõnastada punkt 2 järgmiselt: „Kui avalikust huvist lähtuvalt on vältimatu kavandada ehitus- või muud püsivalt maad muutvaid tegevusi väärtuslikule põllumajandusmaale, tuleb eelistada lahendusi, mis väldivad või vähendavad nende killustamist.“
Lk 37 3.6.3.3	Toetatakse väärtuslike põllumajandusmaade ökoloogilist rolli, ergutades elurikkust toetavate põllumajandustavade kasutamist.	Palume punkti 3 täiendada „ergutades mulla head seisundit tagavate ja elurikkust toetavate põllumajandustavade kasutamist“.
3.7 Asustuse arengut toetav kestlik liikuvus		
Lk 41 3.7.6.2 Lk 42 Skeem 10		Viitame vastuolule punkti 3.7.6.2 ja skeem 10 vahel, millest esimene seab sihiks, et regionaalsed lennujaamad paiknevad Kuressaares ja Kärdlas, kuid joonisel on

		regionaalse lennujaamana tähistatud ka Pärnu lennujaam.
IV. Elluviimisega kaasnevad mõjud		
Lk 49		Peame väga oluliseks ptk-s 4 märgitud KSH ettepanekut täpsustada planeeringu seletuskirjas asustuse rollijaotust, mis tooks välja skeemil 8 kujutatud tugevate toimepiirkonna keskuste rolli majanduse ja piirkondade arengu vedurina. Tugevdades sh neid funktsioone, mida väiksemates maakonnakeskustes paratamatult ei ole või on minimaalses määras. Näeksime siiski, et tugevate keskuste võtmefunktsioonid ja rollid, millele peab ÜRPi kohaselt edaspidi toetuma Eesti (ühtlasem) ruumiline areng, oleksid veelgi selgemalt ja kompaktsemalt esile tõstetud ka ptk 3.3 tekstiosas. Hetkel on selle kohta vaid üks täpsem lause, et "planeerimisel toetatakse avaliku sektori investeeringutega tugevate keskuste võtmefunktsioone (nt teadus-arendustegevus, innovatsioon, mitmekesine tööturg)".
Lk 50		Toetame keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande ettepanekut täiendada planeeringulahendust (või elluviimise kava) mõttekäiguga, mis selgitab, et suurima võimekusega keskused (eelkõige pealinnaregioon) peaksid elukeskkonna ja teenuste arendamisega toime tulema valdavalt ilma riikliku regionaalpoliitilise toeta, mille arvelt tuleks rohkem regionaalpoliitilisi vahendeid suunata muudele keskustele, mis vajavad planeeringu elluviimise kavas suuremat tähelepanu. Selle kõrval ei saa päriselt nõustuda ettepanekule antud selgitusega, et üksikasjalikum regionaalpoliitiliste suuniste andmine ei kuulu üleriigilise planeeringu ülesannete hulka. Leiame jätkuvalt, et üleriigilise planeeringu väga oluline roll peaks muuhulgas olema just riigi regionaalse arengu suunamise üldiste põhimõtete ja suuniste andmine. Eriti olukorras, kus muu keskne valdkondade ülene strateegiline dokument regionaalse arengu suunamiseks tänases riigi strateegiliste arengukavade süsteemis puudub.
V. Mõisted		
Lk 60	Kasvamisega kohanevad piirkonnad	Kasvamisega kohanevate piirkondade mõiste lahtikirjutuses soovitame teha väiksem redaktsiooniline täpsustus, mis aitaks muuta

		algset mõtet selgemaks - "Eesmärgiks on kasvu kvaliteedi ja suunatuse juhtimine nii, et uued elamud, töökohad ja teenused paikneksid kompaktelt, ...". Teenuste ja töökohtade "tekkimine" tundub selles sõnastuses "iseeneslik" ja see ei väljenda füüsilisi asukohti, mis kompaktse arengu kontseptsiooni puhul on esmatähtis.
Seletuskirja lisa 2. Elluviimiskava		
2. Üleriigilise planeeringu elluviimine kohalikul tasandil		
Lk 6 2.2.1	g. töötavad välja uute arenduste kavandamise suuniseid, mis toetavad sademevee infiltreerumist, vähendades nii pinnaveereostuse ja kiire äravoolu riski;	Ettepanek täiendada g) punkti järgnevalt: töötavad välja uute arenduste kavandamise suuniseid, mis toetavad sademevee infiltreerumist eelkõige looduspõhiste lahenduste kaudu, vähendades nii pinnaveereostuse ja kiire äravoolu riski;
Lk 8 2.2.2	Täpsema riigi tasandi planeeringu koostamisele eelnevalt tuleb koostada analüüs, kuhu kaasatakse metsaökoloogid ja metsamajanduse eksperdid, samuti sotsiaalmajanduse ja rekreatsiooni valdkondade eksperdid,	Kuna rohevõrgustik hõlmab ka põllumajandusmaad, peavad selle valdkonna eksperdid olema analüüsiprotsessi samuti kaasatud.
		Elluviimiskavast puudub hetkel veel ÜRPi ruumilise arengu eesmärkide sidumine konkreetsete valdkonnapoliitikate ning nende valdkondlike arengukavade, programmide ja ELi struktuuritoetuste meetmete kavandamisega, mille kaudu täpsemaid ÜRPi eesmärke ja planeerimissuuniseid toetavaid sekkumisi tuleks kavandada.
		Elluviimiskavas vajab veel täpsemat lahtikirjutust, kuidas toimub ÜRPi elluviimise juhtimine valdkonnapoliitikate üleselt, millised on erinevate osapoolte rollid ja vastutus, kuidas seotakse planeering riigi strateegilise planeerimise ja investeringute kavandamisega, kuidas arvestatakse sellega piirkondlike strateegiadokumentide koostamisel ja uuendamisel ning milline on ÜRPi elluviimise seire edasine korraldus ja mõõdikud elluviimise tulemuslikkuse hindamisel.
Mõjude hindamise aruanne		
2. Strateegilise planeerimisdokumendi seos muude asjakohaste strateegiliste planeerimisdokumentidega		
Lk 11		Strateegiadokumentide loetellu lisada „EL mullaseire ja vastupidavuse direktiiv“, mis seab eesmärgiks mulla hea füüsilise, keemilise ja bioloogilise seisundi saavutamise (sh

		linnamuldadel) ning reguleerib selleks mullaseire ja maahõive leevendamise põhimõtete kasutamise.
3.1 Käsitletud alternatiivsed arengustsenaariumid		
Lk 19	„põllumaad“	Lõigus „Ruumiline jalajälg ja maahõive“ asendada sõna „põllumaad“ sõnaga „põllumajandusmaad“
4.1 Bioloogiline mitmekesisus, sh populatsioonid, taimed ja loomad		
Lk 27	Elurikkuse tagamisel moodustavad riigi vaates põhitelje riiklikult kaitstavad loodusobjektid (eeskätt ulatuslikud kaitsealad), rohevõrgustik, mis tagab nendevahelise sidususe, ning tiheasustusalade rohealad, mis hoiavad ja pakuvad looduse hüvesid ka linnalistes piirkondades. Üleriigilise planeeringu tasandil on otstarbekas keskenduda nende süsteemide sidususe ja toimivuse tagamisele ning arvestada ka kumulatiivseid mõjusid, sest just nende kaudu avaldub ruumilise arengu mõju bioloogilisele mitmekesisusele kõige otsesemalt.	Palume lõiku täiendada: „Elurikkuse tagamisel moodustavad riigi vaates põhitelje riiklikult kaitstavad loodusobjektid (eeskätt ulatuslikud kaitsealad), rohevõrgustik, mis tagab nendevahelise sidususe, <u>samuti liigirikkad rohumaad ja muu mitmekesine põllumajandusmaastik</u> ning tiheasustusalade rohealad, mis hoiavad ja pakuvad looduse hüvesid ka linnalistes piirkondades. Üleriigilise planeeringu tasandil on otstarbekas keskenduda nende <u>ökosüsteemide</u> sidususe ja toimivuse tagamisele ning arvestada ka kumulatiivseid mõjusid, sest just nende kaudu avaldub ruumilise arengu mõju bioloogilisele mitmekesisusele kõige otsesemalt.“.